

IVN GRONINGEN-HAREN

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

ivn

Jaargang 45 n° 1

2021-1

Groeningen

voor natuur in en om de stad

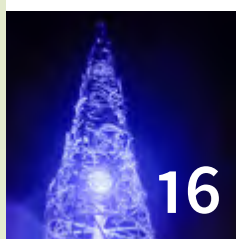

Inhoudsopgave

Van het bestuur	3
Van de redactie	4
Cartoon	12
Uit de werkgroepen	24-26
Activiteiten	27
Adressen en informatie	28

Onderzoeker aan het woord – Michel Wijnhold	5
Boekbespreking – Ik wou dat ik een vogel was	7
Natuurquiz	7
Beestjes kiekeken – de Dodaars	8
Natuur in de stad – Driebondsbos	10
Verhalen onderweg – Groene kikkers	12
Natuur digitaal – IVN Groningen-Haren	13
Actief in de buurt – Natuurmuseum	14
Educatie – Van Zwaan Petty tot Zinloos afval	16
Natuur literair – Bomenhaiku's	18
Het interessante leven van ... de Hop	19
Mijn favoriete plekje – Strandvondsten	20
Stadsplanten – Duizendblad	22
Natuuractivering – Meer Bomen Nu	23

Afdelingsblad Groeningen op papier of digitaal?

Bij onze groene organisatie IVN ontvangt bijna een kwart van de abonnees *Groeningen* digitaal. Van de 401 leden/donateurs zijn dat 96 personen.

Dit heeft voordelen: minder papier en dus minder belastend voor het milieu. Bovendien besparen we op deze wijze druk- en portokosten.

Ook liever *Groeningen* digitaal ontvangen in plaats van per post? Stuur dan een mailtje naar ivn.groeningen.lidmaatschap@gmail.com.

Vacature vrijwilliger communicatie en pr

Vind je het leuk om online te communiceren, houd je graag de sociale media bij? Gebruik je Twitter en kijk je wel eens naar al die prachtige foto's op Instagram? Houd je, net als wij, van de natuur en wil je anderen daarmee kennis laten maken? Heb je elke week een paar uur beschikbaar? Kun je goed zelfstandig werken? Dan is onze vacature zeker iets voor jou.

We zoeken iemand die, zo spoedig mogelijk, het werk van onze huidige communicatie- en pr-persoon wil overnemen. Je gaat je bezighouden met onze social mediakanalen, de activiteitenkalender en -folder. Dat doe je natuurlijk in overleg met de andere communicatiemensen, de werkgroepen en het dagelijks bestuur.

Onze ervaring is dat je gemiddeld 2 uur per week met je activiteiten bezig bent. Er zijn gedurende het jaar enkele pieken; dan kost het werk je ongeveer een halve dag.

Wat we je bieden: een enthousiast team, grote vrijheid bij het uitvoeren van je taken en natuurlijk de kans om zoveel mogelijk mensen kennis te laten maken met wat wij, IVN afdeling Groningen-Haren, allemaal aanbieden.

Wil je meer weten? Neem dan contact op met Gerard Smeding (gerardsmeding@gmail.com, 06-28 16 53 85) of Paul Kusters (jpkstrs@gmail.com, 06-41 15 91 16).

Nieuwe wegen in coronatijden

Bij het schrijven van dit stukje zitten we nog midden in de tweede coronagolf. Jammergenoeg hebben we dit najaar opnieuw veel activiteiten moeten schrappen of uitstellen. Dat is erg jammer, want we weten dat meedoen aan activiteiten zoals cursussen en excursies voor leden belangrijk is.

Ondanks dat we goede hoop hebben dat in 2021 weer meer mogelijk zal zijn, proberen we nieuwe initiatieven uit. Zoals IVN Groningen-Haren op Instagram. We hebben heuse *groenfluencers*, die ervoor zorgen dat natuurfoto's en filmpjes op het wereldwijde web terecht kunnen. In de rubriek **Natuur digitaal** zijn alle webactiviteiten van onze afdeling te lezen.

Een ander initiatief is monitoren van kwetsbare en bedreigde soorten. We hebben geoefend met waterplant krabbenscheer. Inmiddels hebben we een team van waarnemers die hun waarnemingen op waarneming.nl melden en ze tegelijk doorsturen naar stads ecologie.ivn groningenharen@gmail.com.

Al deze waarnemingen houden we bij in een database die we delen met de stadsecologen van de gemeente en het waterschap. Zo konden we Waterschap Noorderzijlvest wijzen op ernstige fouten in het beheer. Reeds driemaal heeft het Waterschap ervoor gezorgd dat IVN Groningen-Haren bij RTV-

Noord positief in het nieuws kwam. Dat gold overigens niet voor de fouten van het waterschap.

Oproep. De gemeente heeft grote plannen met het terrein van de voormalige Suikeruniefabriek. Op dit terrein komen zeldzame soorten voor zoals de Geoorde Fuut (broedkolonie met ca. 13% van de totale Nederlandse populatie en 25% van de populatie in de Regio Groningen Drenthe), maar er zijn ook kraamkolonies van de Watervleermuis en de zeer zeldzame Meervleermuis).

Er zijn leden die het gebied goed kennen en er regelmatig komen. Daarom, meld je waarnemingen bij waarneming.nl en mail de waarneming ook naar stadsecologie.ivn groningenharen@gmail.com. Alle waarnemingen worden bijgehouden in een database en zo helpen we de gemeente de goede dingen te doen voor de grote natuurwaarden die in het geding zijn.

Bestuurswisselingen en ALV 2021. We proberen om in samenwerking met het KNNV begin volgend jaar weer onze ALV te organiseren. Paul Kusters zal dan verkiesbaar zijn als nieuwe voorzitter. Na meer dan 7 jaar stopt Toeska Coolen als secretaris van de afdeling. Dat is na zo'n lange periode begrijpelijk, maar toch zullen we haar enorm missen. Er is een kandidaat beschikbaar die haar wil opvolgen.

U allen een goed en groen 2021 toewensend,
Gerard Smeding, waarnemend voorzitter

Van Tiny naar Tuiny en van ING naar SNS

Eind 2020 las ik in het ASN Bank kwartaalblad over 'onze' Tiny Forests. Deze bank is ook betrokken bij het project **Tuiny Forest**. Zie bladzijde 24, werkgroep Stadsecologie.

Onze vereniging besloot in 2020 een andere bank te kiezen die beter overeenkwam met onze doelstellingen. Daarom lag het voor de hand om naast de ASN-spaarrekening ook bij die bank een zakelijke rekening te openen. Dat bleek echter niet mogelijk; wel bood de SNS die kans. Zowel ASN, als SNS (met de Regio-bank als derde) vallen onder de Volksbank. In de bankenmonitor van de Consumentenbond scoort de Volksbank zeer hoog op het gebied van haar maatschappelijk investeringsbeleid, waaronder bosbouw, natuurbeheer en dierenwelzijn.

Ons nieuwe bankrekeningnummer bij de SNS-bank is NL37 SNSB 0339 5045 36 met de tenaamstelling IVN Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid Afdeling Groningen-Haren.

We hopen op een mooie samenwerking voor een zonniger en groenere wereld.

Bert Bemer, penningmeester IVN Groningen-Haren,
e-mail: ivn.groningen.fin-adm@ziggo.nl

Verandering

Veel is totaal anders gegaan dan we een jaar geleden hadden gedacht. Nog steeds met gemengde gevoelens in de ban van corona. En toch zie ik om me heen dat de meeste mensen zich aanpassen. Opvallend meer wandelaars en fietsers. Gewend raken aan mondkapjes, niet alleen de bleue fabrieks, maar ook zelfgemaakte met vrolijke natuurprintjes. Het woord van het jaar: anderhalvemetersamenleving.

Sommigen krijgen langzaam de kriebels door het verlangen naar vroeger. Toen alles nog 'normaal' was. Zelf kijk ik uit naar ... tja, waarnaar eigenlijk. Want het is immers ongewis. Maar er is wel ruimte ontstaan, door verminderde sociale druk hebben plannen de kans gekregen tot uitvoering te komen. Belangrijk snoei- en opruimwerk buiten en binnen heb ik kunnen afstrepen. Opvallend is de kleurkeuze van onze aanschaffingen: meubels en gordijnen zijn groen. Onze eigen vrolijkheid organiseren, buiten naar binnen halen.

Ondertussen zijn veel blaadjes gevallen en kan ik de vogels weer beter gadeslaan door mijn kijker. Goudhaantjes eerst gehoord, dan gezien, de koperwieken ontdekt en een van mijn lievelingen: de appelvink, hoog in een boom. Vorig jaar alleen een dode, die ik heb afgeleverd bij het Natuurmuseum van Klaas Nan-ninga aan de Korreweg (zie de middenpagina's); nu gelukkig weer een levend exemplaar.

Meer beweging in het park, babbelende duo's met weggooibekers in de hand. Deze worden gelukkig weggegooid in de overvolle afvalbakken, maar toch ook meer zinloos afval (zie blz. 16) en sigarettenpeuken. Tijdens de actie 'Peuk in de pocket' hebben twee redactieleden als *Stille krachten* ook geraapt en peuken verzameld in potjes en bakjes om ze te gebruiken voor een kunstwerk en educatieve activiteiten. *Groningen schoon dankzij mij*. Het is bijna een verslaving om met de tuinhandschoenen in de rechterhand en een plastic zak in de linker op te ruimen. Ook een goede buigoefening in de buitenlucht.

Foto: onthulling kunstwerk
Peuk in de pocket door
wethouder Glimina Chakor.

In deze *Groeningen* laten onze creatieve natuurvrienden ons van verschillende kanten groen zien: behoud van Driebondsbos, Meer Bomen Nu: jonge boompjes verzameld voor herplanting, strandvondsten met songtekst, bomen met haiku's, vogels in dichtvorm (Tsjilp, tsjilp..) en dobberend, dansende libellen, aandacht voor Onlanden en Suikerunie-terrein, duizendblad in beeld, een bijzondere activiteit voor ouderen, oproepen: doe mee met waarneming.nl of wordt vrijwilliger bij een Tiny Forest.

We gaan gewoon door, ondanks de huidige 'op slot situatie'. Hoe lang deze bizarre tijd zal duren weet niemand. We gaan ons aanpassen aan de veranderende omstandigheden. Met grote hoop dat er wezenlijke verbeteringen kunnen gaan optreden. Schonere luchten, betere voeding, een groenere leefomgeving. We gaan gewoon door met ons IVN werk, als een steen in de vijver, steeds meer mensen betrekken bij groen.

Helaas zijn er nu nog geen plannen voor excursies en lezingen. Maar hou onze website in de gaten, want je weet maar nooit hoe snel de veranderingen een vrijere weg in slaan.

Ondertussen wensen we plezier in de natuur in 2021 en bij het lezen van deze nieuwe *Groeningen*.

Namens de redactie,
Denise Humalda

• Centrale Verwarming • Gas en Water • Elektra		• Dak en Zinkwerken • Sanitair • Zonne-Energie
Technische Installaties		
Rijksstraatweg 94 Haren Kieler Bocht 39 Groningen www.lanting-it.nl		☎ (050) 534 40 65 Fax (050) 534 37 57 e-mail: info@lanting-it.nl

Foto's: Michel Wijnhold

Broedvogels tellen in De Onlanden

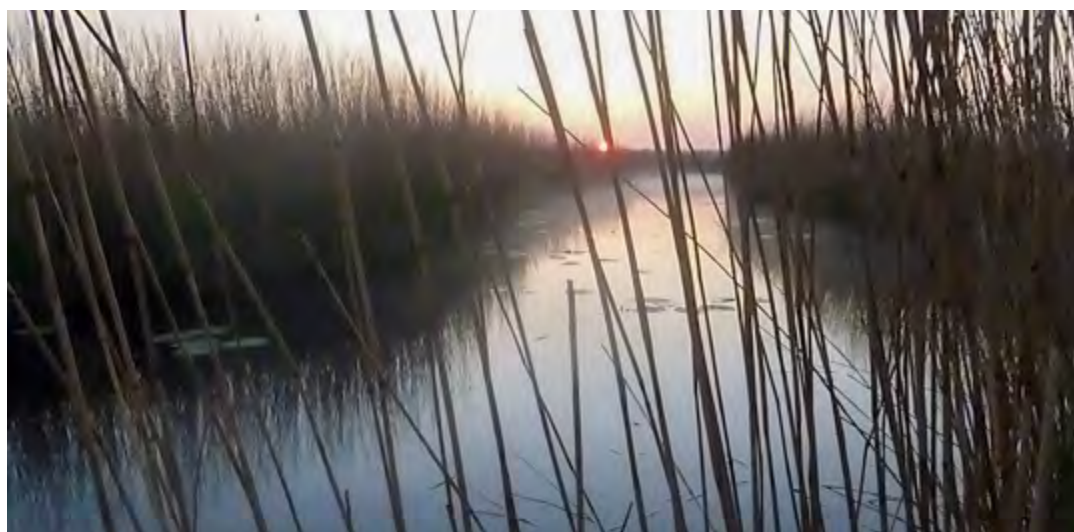
Michel Wijnhold, coördinator broedvogeltellingen De Onlanden

In de vorige *Groeningen* hadden we Wim van Boekel aan het woord: onderzoeker, wetlandwacht en coördinator broedvogeltellingen in de Onlanden. Wim is verhuisd naar Friesland en is gestopt met zijn werk in de Onlanden. Michel Wijnhold is zijn opvolger als coördinator broedvogeltellingen.

In 2012 werd het gebied dat we nu kennen als De Onlanden in gebruik genomen als waterberging en als natuurgebied. Sinds dat jaar wordt de broedvogelstand in dit moerasgebied nauwlettend gemonitord door een team van vrijwilligers en de beheerders van het gebied. Zo is er een unieke reeks van tellingen ontstaan waarmee de ontwikkeling van de populaties broedvogels tot in groot detail bekend is. In dit artikel ga ik in op de ervaringen van het tellen in De Drents-Groningse Onlanden. En wie weet heb je na het lezen ook zin om te gaan tellen, er zijn nog wat gebiedjes vrij!

Buiten de gebaande paden

Een van de vele mooie aspecten van het inventariseren van broedvogels in De Onlanden is dat je letterlijk buiten de gebaande paden mag gaan: met een vergunning van één van de vier terreinbeheerders op zak, dat wel. Zo leer je het gebied van een heel andere kant kennen dan vanaf een dijk, het fietspad, een uitkijktoren of vanuit een kijkhut. In de nattere gebieden is bijvoorbeeld een waadpak of een paar lieslaarzen een vereiste om droog te blijven. Soms loop je over zompig gras, soms verdwijnen je hielen in de drek en dan weer loop je tot je knieën door het heldere water, terwijl het riet ver boven je uit steekt. Zie je zwermen kikkervisjes die de warmte van de zon opnemen en soms de golven van een enorme vis, die voor je voeten wegschiet. Wat je eerst gewoon en een beetje lomp als “een stuk moeras” zag, wordt gedurende de seizoenen een prachtig mozaïek van verschillende soorten vegetatie. De zeggen, de lisdodde, pitrus, slikveldjes, gras en de rietvelden hebben zo elke hun eigenaardigheden. Riet kan snijden, een lisdoddesigaar die terugzwiept in je gezicht kan best pijn doen en door pitrus lopen is fysiek best zwaar.

50 tinten

Als het seizoen om te inventariseren in maart begint, dan is het een mozaïek van “50 tinten bruin”, maar als we dan in juni zijn aangekomen is het veranderd in “50 tinten groen”. In diezelfde maanden hoor je de vogels terugkomen uit hun winterkwartieren.

De rietgors lijkt niet weg te zijn gegaan en zit in februari al te zingen, dan in maart volgen de blauwborsten. In april gaat het snel met sprinkhaanzanger, snor en rietzanger. In mei volgt de kleine karekiet en dan de bosrietzanger. In juni de boomvalken, maar dan hebben de blauwborsten al weer gezongen voor de tweede leg en komt de broedvogelteller in mineur omdat het seizoen al weer bijna voorbij is. Dan helpt het altijd wel om even terug te denken aan de hoogtepunten van afgelopen seizoen.

Nest Bruine kiekendief

Genoegens

Elk seizoen komt met hoogtepunten, eigenlijk is er nooit een telling die niet iets leuks oplevert. Bijvoorbeeld de honderden boerenzwaluwen die in maart rond je vliegen als ze ontwaken uit hun slaapplaatsen in het riet, het kiekendiefnest dat je per ongeluk vindt, de geplukte roerdomp, het oogcontact dat je even had met die vos. Of die keer dat je een kadaver van een ree vond, dat als in een horrorfilm krioelde van de maden van de oevertaarskevers. Als je dan toch iets moet bedenken dat niet leuk is aan het tellen van broedvogels, dan hoeft je daar niet lang over na te denken, want dat is maar één ding: je moet vroeg opstaan, heel erg vroeg. Maar daar ben je altijd snel overheen zodra je weer in het veld bent op een mooie, rustige ochtend met alleen de geluiden van de natuur om je heen en die prachtige zonsopgangen, versierd met sliertjes nevel.

Methode

De broedvogeltelling in de Onlanden wordt gedaan via een landelijke methode, de BMP-A (Broedvogel Monitoring Project – Algemeen). Je telt ongeveer iedere twee weken, beginnend een uur voor zonsopgang (in maart prima te doen, in juni wat zwaarder). Het belangrijkste gereedschap van de teller is

basiskennis van vogelzang. Je doet het werk voornamelijk met je oren en pas daarna met je ogen. Vogels die je waarneemt krijgen een broedcode afhankelijk van het gedrag dat ze vertonen. En deze teken je dan in op een veldkaart waarvan je de gegevens later invoert op de site van SOVON. Het invoeren kan ook direct in het veld via een app op je telefoon.

Tellingen in de toekomst

Er tellen momenteel 27 enthousiaste vrijwilligers in De Onlanden, maar er zijn ook nog gebiedjes die nog niet worden geteld. Mocht iemand interesse hebben in het tellen, neem dan contact op met mij. Het zou geweldig zijn als we de unieke reeks tellingen voort kunnen zetten en uit kunnen breiden: om de ontwikkelingen van de natuur te volgen, als inspiratie voor beheerders van andere natuurgebieden en, laten we eerlijk zijn, voor onszelf omdat het zo fijn is om in het veld te zijn.

Voor vragen, opmerkingen en interesse in tellen in De Onlanden, kunt u contact opnemen met Michel Wijnhold: mwijnhold@hotmail.com 06-14100834

Restanten Roerdomp

Boekbespreking

Edda Kammenga

Ik wou dat ik een vogel was

Een natuurgedicht voor elke dag van het jaar

Diverse auteurs. Ploegsma, ISBN 9789021679976

1e druk, november 2019, €39,99

Deze gedichtenbundel met prachtige natuurtekeningen past helemaal bij de IVN. Gedichten over dieren, landschappen, het weer, bloemen, planten, tijdstippen en seizoenen. Een en al natuurbeleving voor jong en oud, vol kijk- en (voor)leesplezier.

Het boek ligt bij mij open in de kamer en ik lees iedere ochtend het gedicht van de dag. Mijn oudste kleinzoon (8 jaar) leest er in als hij op maandag en vrijdag uit

school bij ons is. Zijn commentaar is helder: 'Ja, dat klopt', 'Dit is grappig', of 'Ik snap er niets van!'. Steeds weer leuk om er samen naar te kijken en over te praten. Een mooi boek voor jezelf of om cadeau te geven.

Tip: Koop of bestel online bij de plaatselijke boekhandel!

Natuurquiz

Frans Kromme

Met wat geluk tref je in het voorjaar en de voorzomer deze schitterende libellen aan. Ze zijn allemaal familie van elkaar: het zijn Glazenmakers. Kan je ze op naam brengen? Het gaat om de Paardenbijter, de Vroege glazenmaker, de Blauwe glazenmaker, de Groene glazenmaker, de Glassnijder en de Bruine glazenmaker. (Let vooral op kleur, tekening van het borststuk en schouder of op het einde van het achterlijf. **Welke libellen zie je hier?**)

Dodaars, ons kleinste fuutje

Uitspraak

U weet het, ik heb iets met woordbetekenis en naamgeving. De naam 'dodaars' is ooit verzonnen. Dat gebeurt nooit zo maar. Er moeten voldoende mensen zijn, die zo'n nieuwe naam overnemen en gebruiken. Tegenwoordig spreken we van 'volgers'. Ik heb het niet zo met volgers. Er kunnen gemakkelijk volksgevaarlijke situaties ontstaan.

Dodaars dus. Alle vogelaars spreken deze naam verkeerd uit. Het is helemaal geen daars. Er bestaat geen toonladder van daarzen. Nee het is erger, het is een aars, een achterwerk. Een dodaars is eigenlijk een dod-aars. Aars kennen we dus, maar 'dod'? Ik zal u helpen: 'lisdodde'. Lisdodden zijn de bekende bruine rietsigaren langs de waterkant. In het voorjaar, als het zaad na de winter is gerijpt en verspreid wordt, valt de sigaar uiteen in een bruinwitte wolige massa. Eigenlijk lekker zacht pluizig spul. In het dialect kennen we het woord dodde als een liefkozing voor klein kind. 'Mien lutje dodde' voor mijn lieve kleine kindje. Zo is de jongensnaam Doede ontstaan. Lieve jongen dus. Dod-aars betekent dus eigenlijk lief pluizenkontje. Kijkt u nu eens naar de foto. Ziet u het? De dodaars doet zijn naam dod-aars eer aan!

Gastschrijver:

Henk Dikkema (tekst en foto's)

Zijn columns 'Beestjes Kieken' verschenen in de *Westerkrant* (Hoogkerk e.o.) Wij mogen deze columns publiceren.

Kleinste fuut

Dodaarsjes zijn de kleinste futen. Het vogeltje is zo groot als een mannenhand. In mijn oude vertrouwde 'ZIEN IS KENNEN' wordt hij ook wel Kleine Fuut en Duikertje genoemd. Jawel, met Hoofdletters geschreven. Kennelijk was het respect voor de levende natuur vlak na de oorlog groter dan nu. Het jaar rond zijn, net als bij alle andere futen, de beide geslachten moeilijk van elkaar te onderscheiden. Het fraais zit hem in de bruinrode nek en de witte vlek onder het oog. Ze zijn schuw en je hoort ze eerder dan je ze ziet. Aan de bruinrode nek heeft hij zijn naam te danken: ruficollis: 'met een bruinrode nek'. Dodaarsjes houden niet van groot en open water. Integendeel, ze geven de voorkeur aan kleine, ondiepe plasjes en slootjes. Een paar jaar geleden broedde er een stelletje in de ondiepe plas in het Roege bos.

Ze maken een vlotje dat aan de waterplanten wordt verankerd. Daarop worden drie tot zes eieren gelegd. Beide ouders broeden en dat duurt ongeveer drie weken. Dodaarsjes kunnen tot drie legsels per jaar voortbrengen. De jongen worden niet, zoals bij de fuut, met vis gevoerd. Jonge dodaarsjes hebben voornamelijk waterinsecten en in het water gevallen insecten op de kaart staan.

Hagelzakje

Ik heb u zojuist de herkomst van de naam 'dodaars' laten zien. 'ZIEN IS KENNEN' maakt ook gewag van de volksnaam 'hagelzakje'. Dat komt zo. Het vogeltje werd geschoten en gevild, gelooid en buitenste binnen weer dichtge-naaid. De hals was ongeveer even groot als de loop van een hagelgeweer en van een hagelpatroon. Het zo verkregen dodaarszakje werd gevuld met hagelkorrels. Via de hals werden de loden korrels in de loop van het geweer gebracht. Door de

veertjes waren de kogeltjes vrij van vuil en zo werd een beter bereik verkregen. Met vogels schoot men vogels!

vindt plaats door middel van totale onderdompeling en dat is niets voor kinderen.

Dodaarsjes zijn dus baptisten, maar of elke Baptist een dod-aars is ...

Snelle duiker

Het geslacht waarin het vogeltje is ondergebracht heet 'Tachybaptus'. Tachy is Grieks voor snel (tachometer).

Het leukste deel: 'baptus'.

Baptus betekent duiken, onder water gaan.

Een goede kennis van me is Baptist. Hij belijdt het enige Westerse geloof waarin je als volwassene gedoopt wordt. Waarom? De doop

Een nieuwe rubriek

MIJN VERZAMELING

We roepen jullie op je natuurverzameling met ons te delen. Dat kan van alles zijn: vondsten uit het bos of van het strand.

Hoe is jouw verzameling ontstaan en waar bewaar je deze? We willen ook graag foto's zien.

Je kan je verhaaltje (ongeveer 300 woorden) en foto's sturen naar: ivngroningen.redactie@gmail.com

Oplossing van de Natuurquiz op bladzijde 7

Dit zijn de namen, enkele kenmerken en de locatie waar de libel is gefotografeerd. Alle zes libellen behoren tot de familie glazenmakers (Aeshnidae)

1. **Glassnijder** man. Relatief kleine, vroeg vliegende libel. De Onlanden, Groot Waal.
2. **Groene glazenmaker** man. Helder blauwe ogen, 'gouden' vleugels. Lettelberterpetten.
3. **Bruine glazenmaker** man. Fors. Helemaal bruin op wat helderblauwe vlekken na. Ook bruine vleugels. De Onlanden, Het Wold.
4. **Vroege glazenmaker** (m/v). Helder groene ogen, bruin lijf. Groningen, De Held.
5. **Blauwe glazenmaker** man. Forse libel met blauwe 'punt' op het achterlijf. Algemeen voorkomend. Groningen, De Held.
6. **Paardenbijter** man. Relatief kleine libel. Geel spijkertje op de rug. Lettelberterpetten.

De Vlinderstichting heeft een mooie, informatieve website over libellen. Een aanrader voor als je er in wilt verdiepen: <https://www.vlinderstichting.nl/libellen/libellen-herkennen>

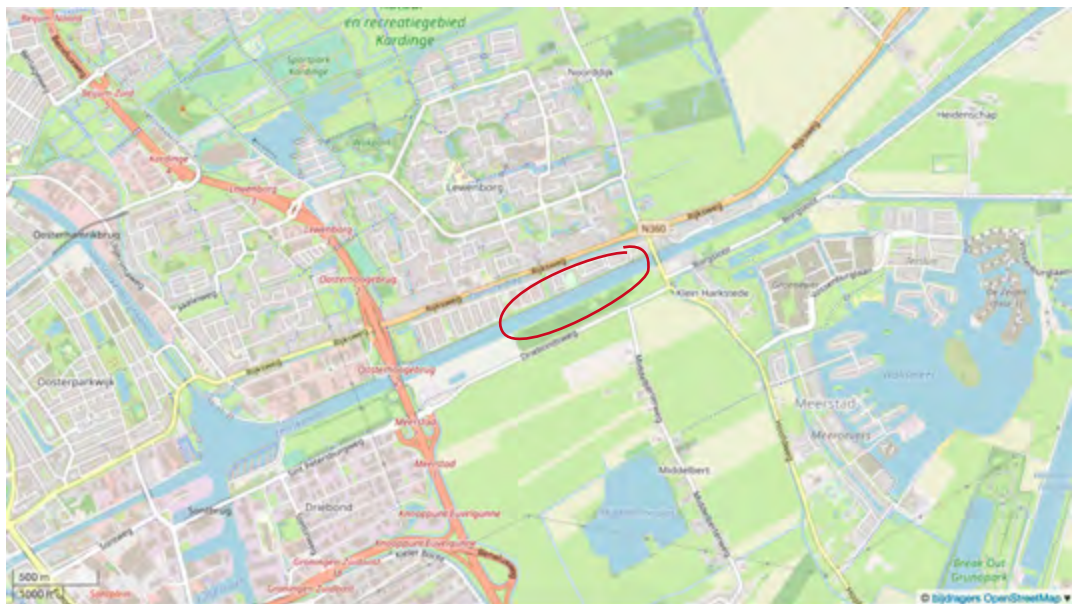
Het Driebondsbos

Ingeborg Ross

Ik woon in Ruischerbrug en kijk uit op een bosstrook aan de andere kant van het Eemskanaal. Vorig jaar kwam een buurvrouw erachter dat er plannen zijn met dat gebiedje. We zijn onderzoek gaan doen en weten nu veel meer over dit bijzondere stukje natuur, dat we Het Driebondsbos zijn gaan noemen. Aanleiding om hier eens wat meer over te vertellen.

Het Driebondsbos ligt tussen Eemskanaal en Driebondsweg, tussen P&R Meerstad en Borgbrug. Het is een uniek natuurgebiedje van zo'n 8 ha: het heeft zich vanaf 1963, dus al bijna zeventig jaar onbelemmerd kunnen ontwikkelen op een voormalig slibdepot. Waar vind je dat nog in Nederland? Al die tijd is het verboden terrein voor mensen geweest vanwege de moeras-sige bodem en vervuilde slibgrond.

Eerst werd het terrein begroeid met een pioniervegetatie van vooral riet en wilgen. Nu beginnen wilgen af te sterven en plaats te maken voor andere bomen en struiken. Je ziet er nu ook eiken, essen, esdoorns, meidoorns. Inmiddels is het Driebondsbos een ecologisch waardevolle biotoop geworden met interessante flora en fauna. Zo kunnen er vele soorten vogels ongestoord wonen. In de lente heb ik er met vogelkenner Hiltje Kamminga waarnemingen gedaan; het resultaat vind je onderaan dit artikel. Tijdens de vogeltrek in de herfst is het Driebondsbos onderdeel van een zogenoemde 'whiteline', waarlangs 's nachts trekkende vogels hun route hebben. In de vroege ochtend rusten en foerageren er dan honderden trekvogels.

Bron: www.openstreetmap.org

Diep gelegen in het bos ligt een vijver, cruciaal voor de voedselvoorziening van een drietal soorten vleermuizen die er hun hangplek hebben. Er zijn reeën, egels, vos, marter, das, hermelijn, wezel en diverse muizensoorten waargenomen. Om het nog maar niet te hebben over de rijkdom aan insecten die daar te vinden is.

De bosstrook is in 2011 aangewezen als ecologisch kerngebied van de Stedelijke Ecologische Structuur. Er zijn zelfs drie faunapassages onder de Driebondsweg aangelegd voor de verbinding.

Intussen zijn wij erachter gekomen dat Meerstad plannen heeft met deze bosstrook: het bos moet toegankelijk worden voor recreanten en er moet een mountainbikeroute komen... Daar zijn we enorm van geschrokken; we hebben medestanders gezocht en gevonden en samen op allerlei manieren actie ondernomen. Uiteindelijk is de petitie 'Bescherm het Driebondsbos' met ruim 1.500 handtekeningen op 14 december aangeboden aan wethouder Roeland van der Schaaf.

Door Hiltje en mij waargenomen vogels:

• Boomklever	• Goudvink	• Koolmees	• Spreeuw	• Wilde eend
• Boomkruiper	• Groene specht	• Merel	• Sprinkhaanzanger	• Winterkoning
• Bosrietzanger	• Groenling	• Mus	• Staartmees	• Zanglijster
• Buizerd	• Gr. bonte specht	• Pimpelmees	• Tjiftjaf	• Zwartkop
• Fazant	• Heggenmus	• Putter	• Tuinfluiter	
• Fitis	• Houtduif	• Roodborst	• Vink	
• Gaai	• Koekoek	• Sperwer	• Waterhoen	

Anderen hebben er ook nog de Blauwborst, Grote Lijster, Nachtegaal, diverse uilen en een broedende Havik waargenomen.

Met dank aan:

W. Veen, J. Doevendans, J. Tiemens, K. Nienhuys, H. Reitsema, M. Glastra.

Informatie is ook gehaald uit:

"Groene Pepers, groenstructuurvisie Gemeente Groningen",

"Bestemmingsplan Lintdorpen",

"Nota Stedelijke Ecologische Structuur".

Helperkikker

Denise Humalda

Het jaar van de Groene kikker. Het begon na een kilometer zwemmen in de Papiermolen. Bij het afscheid van een vriendin die nog in het water hing, slaakte iemand een kreet: *een kikkertje*. Daar zat het groen en onschuldig op de rand van het zwembad. Nee, niet in dat chloorbad. Kwam ik overigens net uit... Het kikkertje opgepakt. Op weg naar mijn fiets bleef het rustig zitten; of was ze (vrouwje?) in shock geraakt. Goed geconcentreerd kreeg ik mijn fiets met één hand van het hangslot. Ondertussen sprak ik haar bemoedigend toe, dat we op weg waren naar water. Het Helperdiepje, dat al eeuwen achter het zwembad stroomt. Tijdens een afscheidsfoto poseerde ze rustig op mijn linkerhand. Toen ik haar op de grond zette aan de walkant vond ik dat ze dankbaar keek. Vol enthousiasme met grote sprongen het water in. Ik slaakte een zucht van verlichting dat mijn reddingsoperatie was geslaagd. Later bleek, dat het kikkertje in het zwembad rondzwom en daaruit was gevist. 'k Hoop dat het goed met haar gaat.

Toen kwam de herfst en gingen we aan de slag in onze natuurtuin. Snoeien: zagen, knippen, overal vluchthopen en walletjes maken voor onze 'overwinter'dieren. Gadeslagen door een roodborst. Nóg een stap in het vochtige veen en ... ja hoor, daar was hij, *een grote groene kikker*. Onze natuurtuin heeft een oneffen veenbodem, die steeds in beweging is, mede door mollen. De kikker zat in een kleine poel, ontstaan in een laagte en misschien bezig een winter-slaaplek te zoeken.

Wandelend in de zonnestralen, schijnend door de bomen van het Noorderplantsoen, geniet ik van de kleuren veroorzaakt door het verval. Ze kleuren geel en rood en zullen binnenkort steeds kaler worden. Zo kan ik beter vogels bekijken. Mijmerend loop ik over het met bladeren bezaaide pad. Totdat ik een kleurrijke verzameling afval zie liggen bij een van de liggende boomstammen op de heuvel. Sinds corona maken opvallend meer mensen gebruik van dit Plantsoen. Mompelend tegen mijn hondje dat ik me niet ga ergeren maar ga opruimen, klauter ik de heuvel op. Beetje glad door regen en bladeren, zie ik dichterbij gekomen, dat het gaat om een cirkel troep rond de boomstam. Geen handschoenen of grijpertje bij me, ga ik toch aan de slag. Eerst de chips zakken vullen met kleiner afval. Opvallend veel geglinster van aluminiumfolie door de bladeren. Ook 'technische onderdelen': plastic strips en pinnen. Twee bolvormige objecten, diefstalbeveiliging. En toen achter de boomstam de rol

Het Helperkikkertje. Foto: Denise Humalda

aluminiumfolie en een in elkaar geknutselde zak. Binnenin netjes bekleed met folie. De buitenkant zeer precies beplakt met bruine glanzende tape. Traag drong tot mij door dat ik me op een 'plaats delict' bevond. Denkend hoe dit in welke volgorde met engelengeduld was gefabriceerd, hoorde ik opeens geritsel. Het was mijn hondje niet: die zat braaf te kijken. Jaaaa, daar was: *de groene kikker*. Hij kroop langzaam door het gebladerte. Ik groette met: daar ben je weer, mijn beloning voor dit toch niet echt leuke klusje. Uiteindelijk alle troep in het zelfgemaakte pakket gepropt, foto's gemaakt en bedacht dat dit thuis moet zijn gemaakt. In een kleedkamer de kleding erin verstoppt. Een heel werk voor wat kledingstukken. Zo'n talent, de fijne motoriek te gebruiken. Dat zou je toch mooi kunnen inzetten voor ...

Zo eindigde mijn ontmoeting met de Groene kikker. Op de website van Ravon staat een herkenningskaart. Er zijn drie ondersoorten: poel-, bastaard- en meerkikkers. Lastig om precies vast te stellen. De strekproef: pootlengte, hiel tot aan neus = bastaardkikker, heb ik niet uitgevoerd vanuit onwetendheid. Mijn kikkertje mag ik doorgeven, omdat ik twijfel, als: *groene kikker onbepaald*. Voor mij heet ze: 'Helperkikker'.

©cartoon Bert Holtkamp

IVN Groningen-Haren digitaal

Frans Kromme

Met het openen van een Instagram-account heeft het IVN Groningen Haren nu voor ieder wat wils op internet. Naast de website hebben we nu Facebook, Twitter, een Nieuwsbrief, een Blog én Instagram. Een goed moment om ons eigen digitaal alter-ego in het zonnetje te zetten.

Website

<https://www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren>

Op de website van IVN Groningen Haren vind je alles over onze afdeling. Alle zeven (!) werkgroepen hebben een eigen pagina. Ook vind je hier de archieven van Groeningen, het Blog en de Nieuwsbrief. Op de pagina 'Contact' staan alle gegevens voor communicatie met de afdeling.

Facebook

<https://nl-nl.facebook.com/IVN-Groningen-Haren>

Op Facebook staan aankondigingen van interessante natuur-activiteiten van het IVN en andere organisaties of van landelijke acties zoals tuintellingen. Ook plaatsen we leuke nieuwtjes over natuur in onze gemeente. Via Facebook-Messenger kun je reageren.

Twitter

<https://twitter.com/ivngronharen>

Op Twitter kun je korte, snelle berichtjes over natuur en het IVN verwachten (bijvoorbeeld acties of regionale en landelijke projecten). En natuurlijk ook onze eigen berichtgeving. Ook zetten we interessante 'twitters' door van andere natuurorganisaties uit onze omgeving.

Nieuwsbrief

In de Nieuwsbrief (twee keer per jaar) staan korte actuele berichten en natuurtips van het seizoen. Ontvang je de Nieuwsbrief nog niet? Geef dan je mail-adres door aan de ledenadministratie: ivn.groningen.lidmaatschap@gmail.com onder vermelding van 'Nieuwsbrief'.

Blog

<https://www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren/nieuws/blog>

Elke twee weken verschijnt een nieuw Blog met daarin een natuurbeleving of observatie, geschreven en gefotografeerd door leden van één van onze IVN-werkgroepen of het bestuur. Sprinkhanen, sterns, spinnen, al van alles is de revue gepasseerd.

Instagram

[ivngroningenharen](https://www.instagram.com/ivngroningenharen)

Op onze jongste telg draait alles om foto's van natuurbeleving, natuurobservaties en natuurschoonheid.

Veel plezier met IVN Groningen Haren digitaal!

Twitter

website

Fascinerende natuurverzameling aan de Korreweg

Edda Kammenga en Frans Kromme

Aan de Korreweg in de stad ligt het Rijk Natuurmuseum van Klaas Nanninga. Om dit prachtige museum meer bekendheid te geven, brengen we hem een bezoek.

Bij binnenkomst in het natuurmuseum van Klaas Nanninga zie en voel je meteen dat je te maken hebt met een hartstochtelijk liefhebber en verzamelaar.

Hij is net terug van een wandeling en heeft stukjes geweizwam in zijn hand, die hij onderweg van een dood stuk hout plukte.

"Ik ben bezig met een nieuw object voor in mijn museum. Het is een tarantula die geïnfecteerd is door sporen van een Cordyceps-schimmel. De sporen kiemen en koloniseren de tarantula. De parasiterende schimmel breekt tenslotte door het lichaam naar buiten om weer nieuwe sporen te verspreiden. De cirkel is rond.

Dat ziet eruit als een tarantula overdekt met oranje geweizwammetjes. De tarantula overleeft het niet. De opgezette tarantula heb ik, maar de schimmel niet, die ga ik namaken met deze stukjes geweizwam."

"Ik wil mensen meenemen in waar ik enthousiast van ben. Bij alles wat je in mijn museum ziet heb ik een verhaal. Het gaat niet alleen om het zien van die opgezette vogel of die schelp. Het is de blijdschap van het te laten zien met het verhaal erbij. Ik heb drang om mijn eigen ontdekkingen te delen, mijn verhaal te vertellen. Dus heb ik

luisteraars nodig. Kennis voor jezelf is leuk, maar nog leuker is het om te delen over en weer. Het is de wederzijdsheid met de bezoekers, zij vertellen ook, zijn ook enthousiast. Er gaat een wereld voor je open achter ieder deurtje dat je opendoet. Je wordt steeds vreugdevoller, je verdiept steeds weer."

"Van kinds af ben ik gefascineerd door alles in de natuur. Mijn eerste herinnering is als jongetje van een jaar of zes. Ik zag in de moestuin oranje bekerzwammetjes op dood hout. Ik was overrompeld door verwondering en schoonheid, wat is dit mooi. En nu nog steeds. Kijk naar een hommeltje boven een bloem ... wat is het mooi om op een diep niveau die verwondering te voelen en te delen".

"Ik zwierf vroeger in mijn eentje de hele dag rond. De zomervakanties op Schiermonnikoog vond ik fantastisch. Hier begon mijn jeugdcollectie met schelpjes, vogelschedels en stenen die ik zelf vond en meenam. Toen ik als 11-jarige van mijn ouders een strandgidsje kreeg, ontdekte ik dat alles een naam heeft. En er was nog veel meer te vinden waarvan ik het bestaan niet vermoedde! Na mijn studie biologie werd ik docent, en toen ontdekte ik dat het leuk is om mijn kennis te delen. Ik nam materiaal van huis mee om te laten zien en de verhalen erbij te vertellen."

Tarantula - Ian Suzuki [CC BY 3.0] via Wikimedia Commons

Zijn verzameling werd steeds groter. Als erkend preparateur kan hij zelf dieren opzetten, maar hij kocht ook in de loop der jaren vanuit de hele wereld opgezette vissen, vogels, vlinders, kevers, schildpadden, zeesterren, koraalvisjes, krabben en noem maar op. Het zijn ruim vijf kamers vol met themakasten en wonderlijke dingen. Van de vogels die we in Nederland zien, tot aan een vogelbekdier,

de gouden kauri, opgezette draakjes, een narwaltand, paradijsvogels, juweelkevers, vliegende kikkers, kattenmummies, glassponzen en nog veel meer.

Bij het bezoek aan zijn museum leidt Klaas je rond en stap je met hem in de wondere wereld der natuur. Je komt langs zijn allereerste museumaanwinst, de schelpenverzameling uit zijn jeugd. Alles is tot stand gekomen met veel werk, liefde en aandacht voor details. Je blijft je alle kamers lang verbazen.

De afgelopen maanden was het museum gesloten door de Corona-beperkingen en had hij tijd om het bestaande te verbeteren en te verfraaien. Hopelijk is het museum in januari weer open.

Het Rijk Natuurmuseum is op afspraak te bezoeken, tenzij er Corona-beperkingen zijn.

Bezoekadres: Korreweg 70, Groningen
 Openingstijden: Op afspraak, de hele dag of 's avonds. Zondags gesloten.

www.rijknatuurmuseum.nl
info@klaasnanninga.nl

Van Zwaan Petty tot Museum voor zinloos afval

Is dit nu werkelijk nodig?

Denise Humalda

Deze Noorderzomer was Maria Koijsck (1965) te zien en horen in het Grand Theater. Over haar kunstproject met ingezamelde plastic flessen in het Hoornse Meer had ik wel gehoord. Maar haar horen spreken... Kleurrijke foto's van afvalbergen, samen met vrijwilligers omtoverend tot reusachtige dieren. Haar enthousiasme over dit moeilijke onderwerp: bevolking betrekken bij de plastic soep, indrukwekkend. Dat vraagt volharding en optimisme. In het Wall House bij de expositie The Art of Waste toonde ze haar werk afgelopen zomer/herfst. Voor 'Groningen schoon dankzij mij' ontwierp ze tien doorzichtige cilinders. Hierin zijn de ingezamelde peuken en filters te zien van de opruimactie Peuk in de Pocket. Filters bestaan ook uit ... plastic. Tien december werden de cilinders aan een wethouder aangeboden.

Maria Koijsck aan het werk

Een veelzijdige achtergrond: Academie Minerva, loodgietersopleiding en verpleegkundige. In 1997 start ze **Bas-is Atelier**, een ontwerp- & productiebedrijf, waarmee ze evenementen en voorstellingen van aankleding en decors voorziet. In 2008 bezocht ze een vriendin in Sierra Leone waar ze voor het eerst enorme hoeveelheden afval op de stranden van Freetown zag liggen. Het hele strand was bedekt met een laag plastic van een meter dik. Toen besloot ze haar kunst te wijden aan het toen nog redelijk onbekende mondiale probleem: **plastic soep**. Haar eerste community-art project was **Petty de Zwaan** in 2009. Samen met bewoners uit haar wijk zijn er in twee maanden 15.000 flessen verzameld. Deze dienden als vulling en drijfvermogen van een stalen frame in de vorm van een zwaan (5 x 3 m). Zij dreef twee maanden op het Hoornsemeer en werd onder loud bewonersprotest naar de milieudienst voor recycling gebracht. Dit was het begin van tientallen community-art-projecten met afval in binnen- en buitenland.

Petty de Zwaan

Maria: Als wij zo doorgaan met het produceren van afval, zal moeder aarde uiteindelijk uit plastic bestaan in plaats van vruchtbare aarde!

Ze geeft mij een aantal antwoorden in een kort interview:

Het eerste dat mij opvalt, zijn de vormen van je werk: veel dieren; waarom?

Dat heeft twee redenen, dieren zijn als eerste slachtoffer van de plastic soep, denk aan de vissen en de vogels, 98% van alle zeevogels heeft al plastic in de maag. Maar ook omdat dieren een aaibaarheidsfactor hebben. Naar een berg afval wil je liever niet kijken, maar naar een mooie zwaan of beer gemaakt van dat zelfde afval wel.

Hoe kwam je op de gedachte om mét bewoners een kunstwerk samen te stellen?

Toen ik in 2009 terugkwam uit Sierra Leone, waar ik voor het eerst de plastic soep op de stranden en in zee heb gezien, ben ik thuis afval van straat gaan rapen. Ik schrok hoeveel plastic hier op straat ligt, ik realiseerde me toen dat de plastic soep hier bij onze eigen voordeur begon en dacht dit moeten meer mensen ervaren. En zo kwam ik op het idee van Petty de Zwaan, met de hele wijk zijn er toen ongeveer 15.000 flessen verzameld in twee maanden tijd.

Had je het al in je om mensen te stimuleren en bewust te maken?

Ik heb als kind de oliecrisis met de beroemde autoloze zondagen, meegemaakt. Er was toen zo'n

Plastic Dino

plaatje van de aardbol als brandende kaars met de boodschap dat de aarde ook op kon raken. Dat heeft een enorme indruk op mij gemaakt. Ik heb sindsdien nooit begrepen dat mensen roekeloos met de aarde kunnen omgaan. Waarschijnlijk is dat altijd al mijn drijfveer geweest.

Wat heb je geleerd van de werkwijze om mensen te betrekken bij je werk?

Allereerst dat het heel erg leuk is om met meerdere mensen samen iets moois te maken.

Maar dat niet alleen, als je met een groep aan een afvalproject werkt heb je ook een groep ambassadeurs erbij die weer in hun eigen kring vertellen over wat ze gehoord en ervaren hebben tijdens het bouwen aan het kunstwerk.

Als je terugkijkt op je projecten, welke resultaten heb je kunnen behalen?

Ik denk dat ik in mijn omgeving een steentje heb bijgedragen aan de bewustwording. Alleen al als je ziet hoe mensen nu reageren als je afval oppakt van de straat, nu hoor ik vaak 'Goed Bezig!'; toen werd ik erom uitgelachen en schaamde ik me bijna als ik een flesje oppakte van de straat.

Wat zou je nu anders aanpakken dan je deed?

Ik wil minder alleen de kar trekken; ik wil meer mensen betrekken in de aanvang van een nieuw project. Dat kan nu ook, omdat men er veel meer voor open staat dan 10 jaar geleden. Toen ik destijds flessen aan het verzamelen was voor Petty werd ik ernstig onder vuur genomen door twee oudere dames die mij vertelden dat het belachelijk was om van afval kunst te maken, maar zij waren ook de eersten die een handtekeningactie begonnen om Petty te houden toen ik aankondigde dat ze werd afgevoerd.

Waar ben je nu mee bezig?

Ik ben nu bezig met het **Museum voor zinloos afval**, deze zal zijn eerste presentatie hebben in maart 2021 in het UMCG. Ingezaamde verpakkingen worden tentoongesteld met materiaalbeschrijving, land van herkomst en productie, verwerking en transport. Per jaar gebruikt een Europeaan 31 kilo plastic afval. Daarom gaan we in contact met producenten met de vraag: is dit nu werkelijk nodig?

Wat wil je verder nog kwijt?

Dat het na 10 jaar tijd is dat de bedrijven die veel zinloos afval produceren zich gaan veranderen. De burger wil wel: clean ups zijn niet meer weg te denken. De meeste mensen willen helemaal niet meer zo veel plastic verpakkingen. Met mijn museum wil ik mensen helpen om zich tegen zo'n bedrijf wat makkelijker uit te spreken.

Je kunt mailen naar museumvoorzinloosafval@gmail.com om je zinloze afval te melden.

Fietswrakkenboom op de Vismarkt

de oude boom staat
gegrondvest in de aarde
krom en onbuigzaam

een fijne hangplek
om mensen te bekijken
vanaf grote hoogte

getekende stammen
zijn verzonken in een woud
vol herinneringen

langs de stoepranden
staan verknipte bomen
dromend van ruigheid

Bomenhaiku's
foto's en tekst Ria Voorhorst

Hop. Foto: Frans Kromme.

Het interessante leven van ... de Hop

Edda Kammenga

In de vorige *Groeningen* ging deze rubriek over de plant Hop. Nu gaat het over de vogel Hop. Deze fotogenieke vogel streek in oktober in onze stad neer en bracht de toegesnelde vogelaars (onder wie mijzelf) momenten van geluk. ‘Gewoon’ op een parkeerplaats op een industrieterrein, pikkend tussen de stenen, absoluut niet onder de indruk van alle kijkers. Af en toe werd hij wat alert of verstoord en ging zijn kuif omhoog. Dat had dan een massaal geklik van de fototoestellen tot gevolg.

Naam

De wetenschappelijke naam *Upupa epops* (spreek uit als oepoepa) is een klanknabootsing van de roep van de Hop. Ook de Nederlandse naam is zo te verklaren: hoephoephoep, hoephoephoep, een hobo-achtig helder geluid. De bijnamen van de hop zijn minder poëtisch: schijthop, stinkhaan, stronthaan, drekhaan. De Hoppen-ouders laten de uitwerpselen van de jongen gewoon in het nest liggen en dat leidt tot een smerige, stinkende massa. En alsof dat nog niet genoeg is, verjagen de vrouwtjes en jongen indringers door ze te bespuiten met stinkende vloeistof.

Voedsel

De Hop eet grote insecten, larven en wormen in vegetaties met veel open plekken. Om voedsel te zoeken pikt hij in de grond met zijn lange kromme snavel. Het lijkt wel een naaimachine. De maden gooit hij elegant achter in zijn keel. Het is een wonder hoe trefzeker de gevoelige snavel de maden kan detecteren. Ik heb nooit geweten dat er zoveel maden tussen de stenen zitten.

Leefgebied

De Hop houdt van een droog warm leefgebied. Ze broeden in gematigde en subtropische gebieden, de noordgrens ligt van Noord-Frankrijk naar Estland tot in Siberië. De meeste noordelijke Hoppen overwinteren in de Sahara, de zuidelijke blijven het hele jaar in hun gebied. Vooral tijdens de trek zijn de noordelijke Hoppen af en toe in Nederland te zien.

Broeden

Tot in de 18e eeuw broedde de Hop regelmatig in Oost- en Zuid-Nederland en was ook begin 1900 lokaal nog een bekende broedvogel. De aantallen namen na 1900 echter sterk af en in de 70'er jaren verdween de soort als jaarlijkse broedvogel. Dit kan te maken hebben met de verandering van ons landschap. Hoppen houden van oude, halfopen cultuurlandschappen op de zandgronden. Ze nestelen in holten van bomen, muren, steenhopen en houten bouwsels. Het vrouwtje broedt de eieren uit en voert de jongen. Verrassend genoeg nemen de laatste twintig jaar de waarnemingen weer toe, en zijn er vrijwel ieder jaar een paar broedgevallen in Limburg en Noord-Brabant. Het afgelopen jaar was er een succesvol broedpaar in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Wie weet leiden de warmere, drogere zomers de komende jaren tot een toename van de Hop. Vogelaars zullen daar niet rouwig om zijn.

Deze foto's zijn gemaakt door Bert Holtkamp.

Met wapperende haren als eilandhopper op het strand van allerlei eilanden in de Waddenzee. Zoekend en turend naar Thuisgekomen met overal zand en uiteenlopende strandvondsten en foto's.

Aan de oevers van de tijd

Keek ik om me heen

Ik wachtte aan de kant

Aan de oevers van de tijd

En alles ging voorbij

Verloor zijn naam

En spoelde aan

Aan de oevers van de tijd

Hing ik maar wat rond

In het zachte dode licht

Van de vreemde grijze zon

Zocht ik naar die ene dag

Naar een juli in een zomer

In een jaar

Aan de oevers van de tijd

Hing ik maar wat rond

Tijd was vreemd als ik

En ergens tussen alle troep

Van toen en toen en toen en toen

Zingen stemmen in een zomer

In een jaar

Van album

Dagen van gras, dagen van stro.

Spinvis, 2005.

Aan de oevers van de tijd
3 coupletten.

alles wat afwijkt qua vorm en kleur met zijn camera in de aanslag.

Wenkbrauw van Venus

Joke de Ridder

Deze mooie naam wordt wel gegeven aan het blad van Duizendblad (*Achillea millefolium*).

Bij heel gewone planten ga je vaak de schoonheid pas ontdekken als je hem van dichtbij bekijkt. De bladeren van Duizendblad zijn werkelijk prachtig. Het lijkt alsof het in duizend stukjes is verdeeld. Als je het fijnwrijft ruik je een kenmerkende geur.

Duizendblad is een algemeen voorkomende plant. Je vindt het vooral in de berm. Ik vond het eigenlijk nooit zo mooi. Net niet wit genoeg, niet opvallend genoeg, misschien zijn de bloemetjes te klein? Maar toen ik eens een close-up-opname van de bloem zag, herkende ik het eerst niet eens! Zó ben je dan gewend aan het totaalbeeld.

Toch is Duizendblad bijzonder. Dat zit hem in de manieren waarop mensen deze plant al eeuwenlang gebruiken. De naam 'Achillea' komt van de Griekse held Achilles, bekend uit de Trojaanse oorlog, die deze plant gebruikt zou hebben om de verwondingen van zijn soldaten te genezen.

De Chinezen gebruiken 50 stuks van de gedroogde en stevige stengels van Duizendblad bij het raadplegen van het orakelboek I-tjing.

De blaadjes zijn dit voorjaar alweer tevoorschijn gekomen. Zo'n vers blaadje kun je gebruiken bij een wondje, het werkt bloedstelpend. Op de bloemen moeten we nog even wachten tot mei/juni. De plant kan heel lang doorbloeien, tot tijdens de winterplantenjacht.

Rudolf Steiner, de grondlegger van de Biodynamische-landbouw, gebruikt Duizendblad ook, als één van de preparaten voor de composthoop. Volgens hem is deze plant heel belangrijk voor de tuin. Met zijn antenne-achtige blaadjes zouden namelijk kosmische krachten worden opgevangen. Daardoor groeien planten in de buurt van Duizendblad beter, en zijn ze minder snel ziek. De buurplantjes zouden ook een betere geur en smaak krijgen.

Vroeger werd de plant ook in de keuken gebruikt, om gerechten een pittig smaakje te geven. Ook in bier kan het vanwege de bittere smaak nuttig zijn. En al sinds de Bronstijd wordt het gebruikt om wol geel te verven.

Er worden nog veel meer geneeskrachtige werkingen aan toegeschreven: bij problemen met de bloedvaten, spijsverteringsklachten, menstruatieproblemen, om aan te sterken en nog veel meer. Het is geen onschuldig middeltje: het maakt je gevoelig voor zonlicht, en het bevat cyanidine, een blauwzuurachtige stof. Aangeraden wordt om het niet langer dan drie weken achter elkaar te gebruiken. Een paar blaadjes door de sla in het voorjaar kan natuurlijk best. Ga je gang!

Van www.stadsplanten.nl: De urbane flora van Nederland

Meer Bomen Nu

Quinten Messemaker

‘Meer Bomen Nu’ is een landelijke actie om dit seizoen meer dan één miljoen bomen te planten in Nederland. Het is niet alleen nuttig, het is ook gewoon heel leuk.

Stel, je hebt net je werkweek erop zitten en op je vrije zaterdagochtend ga je lekker de natuur in. Maar in plaats van het gebruikelijke rondje met de hond rijd je naar een lokaal bos om samen met een groepje mensen die je nog nooit hebt gezien honderden boompjes uit de grond te steken. De boompjes worden gebundeld en ingekuild om later in het seizoen uitgeplant te worden. Je mede-vrijwilligers delen allen je interesse in de natuur en zijn daar uit intrinsieke motivatie naartoe gekomen om hun steentje bij te dragen. Er vindt al snel een uitwisseling plaats van allerlei ideeën, projecten, tips en kennis over de natuur en het is, op een paar meter afstand, erg gezellig. Binnen een paar uur heb je met zeven mensen zo 1000 boompjes bij elkaar gesprokkeld en je pakt meer zonuren mee dan je voor mogelijk had gehouden op deze korte dagen.

Quinten aan de slag

Dit is in het kort zo'n beetje mijn ervaring van de afgelopen weken. Sinds we op 14 november van start zijn gegaan heb ik al een aantal oogstdagen mee mogen maken. Iedere dag en locatie is weer totaal verschillend, en iedere keer leer ik meer over de Nederlandse natuur en alle mooie projecten in onze directe omgeving. Groningen is zo rijk aan mooie plekjes en initiatieven! Deze actie werkt als een soort meervoudige netwerkbijeenkomst om al die mensen van al die projecten met elkaar in verbinding te brengen. De grootste bottleneck op het moment is het vinden van goede oogstbegeleiders. Mensen met ecologische kennis zijn zeer gewild, daarnaast zijn meer 'gewone' vrijwilligers ook meer dan welkom. Heb je een vrije zaterdag of zondag over? We zien je graag!

Aanmelden kan via ivn groningen.redactiegroeningen@gmail.com

Stadsecologie

Oproep: wie doet mee aan Tiny Forest Nova?

Gerard Smeding, werkgroep stadsecologie, tekst en foto

Sinds december 2018 heeft Groningen een Tiny Forest in het jonge stadsdeel Gravenburg vlakbij CBS Aquamarijn en OBS de Feniks. Aanvankelijk gehinderd door woekerend riet, distels en brandnetels is met hulp van de buurt het Tiny Forest Nova nu helemaal klaar als openlucht klaslokaal. Leerlingen uit groep 5 en 6 treden op als heuse Forest Rangers.

Wie van onze leden heeft zin en tijd om met kleine groepjes van drie à vier leerlingen op ontdekkings-tocht het Tiny Forest in te gaan?

Er zijn plannen om nog meer Tiny Forests in te richten dicht bij scholen in het Molukkenplantsoen, de Oranjewijk en in Haren.

Meer informatie over Tiny Forests op OOG TV via deze link:

https://www.youtube.com/watch?v=ucJnU_ltsgg&feature=youtu.be

Aanmelden kan bij stadsecologie.ivn groningen haren@gmail.com

Tuiny forest

Bert Bemer, penningmeester

In het laatste nummer van het kwartaalblad van de ASN Bank (eind 2020) las ik een artikel over 'onze' Tiny Forests. Op kleine stukjes land, ter grootte van een tennisveld, creëren scholen, particulieren en zelfs bedrijven hun 'eigen' stukje bos. Maarten Bruns van IVN Natuureducatie vertelt dat er sinds 2015 al 56.000 bomen zijn geplant en dat er 6.600 scholen bij betrokken zijn geraakt. Sinds eind 2018 heeft Groningen ook een Tiny Forest in de wijk Gravenburg. Op onze website valt hier meer over te lezen (klik op het kopje [Groene Wegwijzer](#)). Naast sponsor Postcode Loterij is de ASN partner van het IVN via het thema 'Natuur in de Buurt'. Zo blijkt het ASN ook betrokken bij het projekt Tuiny Forest. Dat houdt in, dat je bij het IVN een pakket kunt bestellen voor € 119,95, waarin een veelheid aan inheemse planten voor 6m² tuin wordt geleverd. Dus tegels eruit en een minibos erin!

Misschien voor u een uitdaging voor komend voorjaar?

Kijk dan voor meer informatie op:

<https://www.ivn.nl/tuiny-forest/over-tuiny-forest>

Vogelwerkgroep

Over eksters in mijn tuin

Harry Westerhuis

Gistermorgen was ik al vroeg in de tuin bezig met het planten van twee sporkehoutstruikjes. Terwijl ik er mee bezig was kwam een ekster niet ver van me af zitten schetteren. Hij of zij had het duidelijk aan mij gericht. De ekster ging maar door tot ik stopte met mijn klus.

De situatie deed me denken aan afgelopen voorjaar toen een paar eksters hun nest enkele meters hoog in mijn Gelderse roosstruik hadden. De drie jongen in het nest zullen halfwas geweest zijn toen ik – me van geen kwaad bewust – een paar takken wilde snoeien. Niet in de nestboom natuurlijk maar enkele meters verderop. Ik had nog maar een kleine tak geknipt of daar was ineens enkele meters van me af op het schuurtje een ekster luid aan het “roepen”. Duidelijk als waarschuwing om mij te laten stoppen met de snoeibeurt. Het geluid klonk niet als een alarmgeluid om de jongen te laten weten dat ze zich koest moesten houden. De boodschap was duidelijk “stoppen” met deze activiteit zo dicht bij mijn nest. Daar heb ik – ik voelde me gewaarschuwd – natuurlijk direct gevolg aan gegeven.

Ekster. Foto: Pixabay.

Natuur en Meer!

Culturele wandeling Park Groenestein

Edda Kammenga

Hulst. Foto: Frans Kromme.

We wilden de activiteiten net weer gaan oppakken met een excursie bij het Zuidlaardermeer, toen de beperkingen voor groepen buiten weer strenger werden. Toch hebben we één activiteit helemaal Corona-proof kunnen doen. Verpleeghuis de Brink aan de Helperbrink in Groningen vond het erg sneu voor de bewoners dat alle activiteiten gestopt waren, en bedacht een veilig alternatief. Ze organiseerden op 30 oktober een culturele wandeling door het tegenovergelegen Park Groenestein. Ondanks de regen ging het door. Acht groepjes van 2-4 personen (bewoner + begeleiding) liepen een rondje door het park, waar op vier punten iets te beleven viel.

Bij de ingang speelde een accordeonist, om de vijf minuten vertrok een groepje. In het park stond ik als IVN'er voor de natuur en liet de bezoekers voelen aan en kijken naar de hulstbladeren, waar ik wat bij vertelde.

Vervolgens liepen ze langs een muzikaal duo, de in 18e eeuwse kleding gestoken bewoners van Huis Groenestein, en een jonge dichter met een gedicht over Thuis. Terug bij de Brink kreeg iedereen buiten poffertjes en chocolademelk onder muzikale begeleiding van de muzikanten.

Het was een succesvolle, veilige activiteit en voor herhaling vatbaar.

Natuurvoedingswinkel

De Wiershoeck

Hét adres voor uw biologische boodschappen

Beijumerweg 20 Groningen

Onze actie-aanbiedingen vindt u op

www.biotoppers.nl

(050)
541 15 15

De Wiershoeck
Beijum

ma t/m wo	8.30 – 18.00
do / vr	8.30 – 19.00
za	8.30 – 17.00

www.dewiershoeck.nl

Cursussen, excursies en activiteiten

Door de coronasituatie zijn er geen activiteiten gepland.

Wanneer de omstandigheden het toelaten, zullen we weer activiteiten organiseren.

Nadere informatie volgt dan via de diverse media (zie bladzijde 13).

Hou zeker de website in de gaten:

www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren

De meest actuele informatie t.a.v. de excursies, cursussen en overige activiteiten die het IVN Groningen-Haren organiseert, is te vinden op de website:

www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren

Yohân Bergsma
Meesterschilder

Meidoornlaan 3
9771 AN Sauwerd
050 526 97 34
www.ekoschilder.nl

OKER
Schildert natuurlijk

VERREKIJKER WINKEL.NL
Poelestraat 19 Groningen | 050-312 86 84

Meer dan 300 verschillende verrekijkers
Telescopen en statieven uit voorraad leverbaar
Warmtebeeldkijkers en outdoor tassen
Persoonlijk en specialistisch advies

SIPKES [●]
beeldbepalend

Adressen en informatie

IVN Groningen-Haren
Laagveld 50
9753 KB Haren
ivn.nl/afdeling/groningen-haren
ivngroningenharen@gmail.com

Bestuur

Waarnemend voorzitter

Gerard Smeding

Secretaris

Toeska Coolen

ivngroningenharen@gmail.com

Penningmeester

Bert Bemmer

ivn.groningen.fin-adm@ziggo.nl, 050-2803416

IBAN NL37 SNSB 0339 5054 36

t.n.v. IVN afd. Groningen-Haren

Leden

Els van den Boomgaard, Ernst Flentge, Mirjam Aalfs,
Edda Kammenga en Ina Velthuis

Ledenadministratie

Frans Kromme

E-mail: ivn.groningen.lidmaatschap@gmail.com

Contributie/administratie

Je kunt *lid* worden van het IVN voor (minstens) €24,-, waarvan de helft ten goede komt aan de lokale afdeling. Als lid kun je actief worden in een werkgroep, projectgroep, de redactie van de Groeningen of in het afdelingsbestuur.

Je kunt er ook voor kiezen om *donateur* te worden. Hiermee steun je het IVN met een bedrag per jaar van (minstens) €17,-. Dit bedrag komt geheel ten goede aan de lokale afdeling.

Leden en donateurs ontvangen het afdelingsblad *Groningen* en de nieuwsbrief van de afdeling. Leden ontvangen daarnaast ook het landelijk tijdschrift *Mens en Natuur*.

Graag alle wijzigingen doorgeven aan onze ledenadministratie! Denk hierbij aan een verhuizing, een overschrijving naar een andere IVN-afdeling, een nieuw e-mailadres of een opzegging.

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Willy Sjaarda

willy.sjaarda@gmail.com, 06-25583942

Wilde plantenwerkgroep

Ina Velthuis

ivngroningen.plantenwerkgroep@gmail.com

Werkgroep Wilde Planten Tuinen

Ernst Flentge

e.w.flentge@freeler.nl, 050-5349131

Werkgroep Stadsecologie

Gerard Smeding

gerardsmeding@gmail.com

Werkgroep Natuurkids

Mirjam Aalfs

mirjamaalfs@gmail.com, 06-33373301

Werkgroep Natuur en meer!

Edda Kammenga

ivngroningen.natuur.en.meer@gmail.com

Werkgroep PR & Communicatie

vacant

ivngroningenharenpers@gmail.com

IVN Consulentenschap Groningen

Postbus 1020

9701 BA Groningen

consulentenschap.groningen@ivn.nl

050-3135933

Vrijwilligersconsulent

Henny Greven

IVN Landelijk

Postbus 20123

1000 HC Amsterdam

www.ivn.nl

020-6228115

Kopij voor Groeningen 2021-2 vóór 10 juni 2021 sturen naar:

ivngroningen.redactiegroeningen@gmail.com of
Grote Kruisstraat 6, 9712 TT Groningen

Redactie

Edda Kammenga

Frans Kromme (*fotografie*)

Denise Humalda (*eindredactie*)

Vormgeving

Jan Faber (www.enitals.nl)

Druk & verspreiding Editoo.nl